

30 שנות ענף הרפת במושב אמץ

שילוב הדורות – המפתח לעתיד

חי הברון, ה.מ.ב.

מושב אמץ נוסד מיד אחרי הקמת המדינה. היה זה אחד המושבים שצצו על מפת המדינה החדשה אשר הוכנה לקליטת העליה הגדולה שהחלה לזרום ארצה בתקופה ההיא. כבר בסוף שנת 1949 עלו המתיישבים הראשונים על הקרקע בעמק חפר, בין כפרים חדשים אחרים, שבאו לאכלס את האיזור שבין גבעת חיים והמעפיל מזה ועין שמר ומענית מזה.

לאמץ באו עולים חדשים יוצאי רומניה והונגריה. תקופה זו של סוף שנות ה-40 הייתה תחילתה של העליה ההמונית, שהביאה להקמת ישובים חקלאים רבים בכל רחבי הארץ. יישוב הכפר החדש אמץ היה אמנם שונה במקצת מרוב הישובים החדשים: מתישבי אמץ הראשונים באו אחרי הכשרה חקלאית בארץ מוצאם, בעוד שבדרך כלל המתישבים החדשים בכפרים שנוסדו בתקופה ההיא היו חסרי כל נסיון חקלאי ולרוב גם חסרי זיקה לחקלאות טרם יישובם בישראל.

התחלות קשות

אמץ תוכנן להכיל 60 יחידות חקלאיות משפחתיות. לפי התפיסה של התקופה ההיא היו אלה אמורות להיות יחידות מעורבות רפת-לול-פלחה. בהעדר מבנים כלשהם הן לבהמות והן לחקלאים, החלה הרפת באמץ כרפת משותפת. בסוף 1949 הובאו כ-20 עגלות שוויצריות הרות שהיוו את היסוד של ענף הרפת

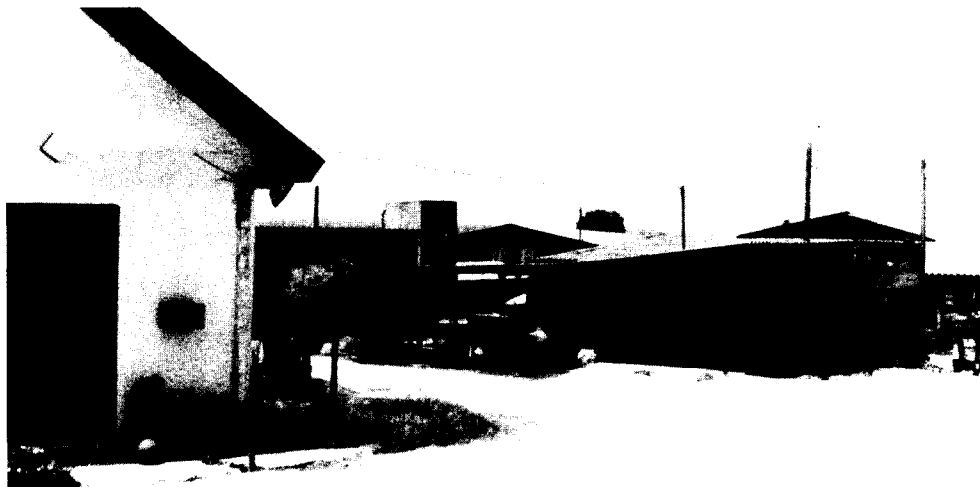
בכפר. הן המליטו, נחלבו 3 פעמים ביממה – בידיים כמובן – והוחזקו ברפת המשותפת עד סוף 1951. עם חלוקת הרפת "הגדולה" המשותפת לפי הגרלה ובעזרת רכישות נוספות קיבל כל אחד מ-30 המשקים הראשונים עגלה הרה ועוד עגלה צעירה. באינוונטר החי של כל משק נכלל אף שליש אחד של פרד משותף ל-3 משקים!

רפתנים ראשונים אלה החליטו "לנהל" משק חלב רציני, כולל גידול המספוא, ובעצמם רכשו ראשי בקר נוספים, כי אחרי הקצבת הבהמות הראשונות לא הקציבה הסוכנות היהודית בקר נוסף למשקים הראשונים במשך תקופה ארוכה למדי.

בשנים הראשונות אספו את החלב בכדים ושלחו אותו ישירות למחלבה מחוץ לכפר, ללא קרור – כי לא היה אפילו חשמל ברפת! תחנת קבלת החלב, שקראו לה "המחלבה" והוותיקים עדיין קוראים לה כך, נבנתה רק באמצע שנות ה-50. עם בניית החלה גם התפתחות בענף הרפת בכפר. נוספו משקי חלב, אך היו גם מתישבים שזנחו את הענף. בשיא ההתפתחות הגיע הכפר לכדי 40 יחידות רפת.

המושב המתפתח

ההתפתחות הרצינית של פיתוח הענף חלה בשנות ה-70. ניכרה אז המגמה של משק מתמחה. רצונם של החברים הרפתנים היה

חצר משק אופייני במושב אמץ (משק סיגטי)

התפתחות זו ירד מספר יחידות הרפת בכפר, קודם לכדי 30 והיום נותרו בס"ה 24 יחידות רפת.

העדר באמץ מונה היום כ-800 פרות ומספר דומה של עגלות. כמחצית הרפתנים גם מגדלים עגלים לפיטום. שיווק החלב כיום מסתכם ב-4.6 מיליון ליטר בשנה. מיכסת הייצור בשנה שעברה היתה 4.5 מיליון ליטר. המשקים המוצלחים יותר בכפר מונים היום מעל ל-35 פרות.

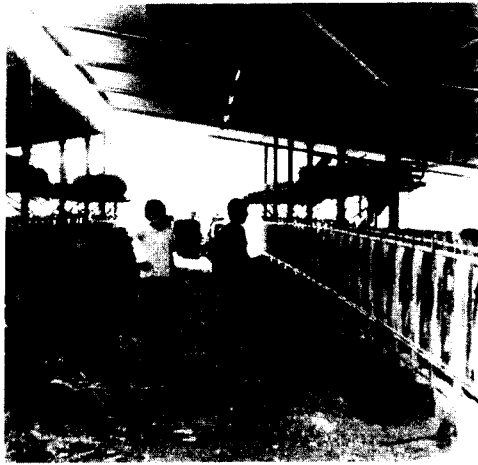
להגיע ליחידת רפת של 25 פרות לפחות. לשם כך היה צורך לשפר מבנים, נבנו סככות רחבות – עד כמה שמידות החצר איפשרו זאת, מכוני חליבה – בדרך כלל 6 עמדות של "חצי שדרת דג", ונעזבה "הרפת הסוכנותית" שהיתה סמל הרפת במושבים שנוסדו אחרי קום המדינה. מטרת המשקים היתה ליצר לא פחות מ-150,000 ליטר חלב בשנה על מנת להבטיח רפת יעילה והכנסה מספקת לכל רפתן. תוך כדי

... אפילו כאשר המריצה עדיין בשימוש

הפרות באות לאבוס...

סככה "קיבוצית" במשק רייכר

להקמתו הובטח מזמן. הצעירים רוצים להתקדם, אך הם המיעוט. הדור המבוגר – דור ההורים שייסדו את המושב – מחזיק בגישה "סמכותית". אין הוא מעודד שיתוף מלא של הצעירים בהחלטות ובניהול ענף הרפת. זו הסיבה האמיתית לקיום בעית המשכיות בכפר. אין הדבר חדש, המצב מוכר לחברים זה שנים רבות. לכן זנחו הצעירים את הרפת וייסדו ענפים חדשים במשקים רבים, במשך תקופה ארוכה למדי. בשנים אלו ניכר היה הקו הכללי של האגודה לצמצם את פיתוח הרפת ולעודד פיתוח ענפים אחרים כגון פרחים ומטעים. קו זה היה מושפע לא רק ממדיניות מכסות הייצור בענף הרפת, אלא גם מהבעיות הפנימיות בתוך משקי החלב.

רמי רואה עתיד לענף הרפת בכפר אך ורק אם הדור הצעיר יהיה שותף מלא בניהול הענף. לדעתו זה אחד הדברים שההתישבות בת ה-30 צריכה ללמוד מההתישבות הוותיקה יותר. יש בהתישבות "הצעירה" הפוטנציאל לרפת ריווחית ורצינית, לא פחות מאשר בהתישבות "הוותיקה"; אלא שהוותיקים כבר פתרו את בעית המשכיות שהיא לדעת חברים רבים בכפר, ולא רק הצעירים, גורמת היום לבלימת הפיתוח של הרפת במושבים "צעירים" רבים.

בעית העתיד – המשכיות הדורות

היום, אחרי כ-30 שנות קיום של הכפר, הגיע חלק מהמתיישבים המקוריים לגיל הפרישה. לכן קיימת בו, כמו במושבים אחרים, שאלת ההמשך. נראה ששאלה זו טרם באה על פתרונה המלא, כי מועטים המשקים שפתרו אותה לשביעות בעליהם והכפר כולו.

מספר הח' ראובן בן ה-27, אחד הבנים הממשיכים: למעשה רק 3 משקים הצליחו לפתור את הבעיה והבנים ממשיכים לנהל את הרפת שהקימו האבות. אלה באמת המשקים היותר מוצלחים של לפחות 35 פרות וניהולם הוא בשיתוף עם האבות שהם היום כבר "פנסיונרים". מצד הנהלת הכפר ניתנת כל העזרה לאפשר המשכיות של הדורות. אין כל הגבלה מטעם האגודה לכל מי שרוצה להגדיל את הייצור. להיפך: ההנהלה מעוניינת היום בהגדלת הייצור ובפיתוח הרפת.

לדעתו של ראובן יחידה אידיאלית למשפחה אחת מונה כ-40 פרות ואולי אף קצת יותר. הרפת צריכה להיות ענף עיקרי ביחידה כזאת, לצד ענף עזר אחד או שניים, כגון מטע של 5-6 דונם ושותפות במטע המשותף של הכפר, לשם איזון ופיזור הסיכון. ראובן אינו רוצה יחידת רפת שהיא גדולה בהרבה מ-40 פרות וזאת בכדי לא להעמיס על העובד עומס יתר. משק כזה נותן למשפחה יסוד טוב למחיה ובעיניו של ראובן הדור הצעיר מוצא בו סיפוק מלא.

האגודה רוצה בפיתוח הענף

איך נראה הענף בעיני הנהלת האגודה? רמי הגובר אומר בפה מלא שהרפת היא הענף הכלכלי ביותר והבטוח ביותר. הוא מאשר שהאגודה מעוניינת ומוכנה לאפשר לרפתנים פיתוח נוסף אם הם רוצים בכך. אך הוא מודאג מחוסר הרצון של רוב הרפתנים בכפר לפיתוח נוסף של הענף. לדעתו חסרה לרפתני אמצע ראייה לרחוק.

כדוגמה הוא מביא את פיתוח מרכז המזון: רק אחרי לחץ ממושך מצד הנהלת האגודה הסכימו לאחרונה (או "נאנסו" כדבריו) לקבל החלטה חיובית להקים מרכז מזון, למרות שהמיון